

מאוצרות הפרשה

מופרך הוא, שהרי הצפרדעים כן נצטוו על כך, כפי שנאמר "ועלו ובאו", ואיך נאמר שלא נצטוו?

ורבינו הגר"א, שהיה אז בן שבע שנים, ענה על קושייתו: נכון שנצטוו כלל הצפרדעים על כניסה לבתים, לתנורי האש, לחדרי משכבם וכן הלאה, אבל לא היה ציווי לצפרדע זו או זו שדווקא היא תיכנס לתנור. כל אחת מן הצפרדעים יכלה לומר לחברתה להיכנס לתנור, ואילו היא עצמה תעלה בחדר משכבם. ומכך שקיבלו זאת עליהן וקפצו לאש, הרי הק"ו עולה יפה. ומסופר שה'שאגת אריה' נשקו על מצחו.

ומכאן למדנו: אומנם בפני האדם והציבור עומדות מטלות רבות. אין ציווי לפלוני, למשל, שדווקא הוא יפתח את דלתות בית המדרש, ואם בא אדם ומקבל עליו מטלה זו, ואינו דורש שחברו יקיימה, הרי זו מעלה מיוחדת, הנלמדת מן הצפרדעים: לקבל עליך את המטלות הקשות יותר, כדי לעשות נחת רוח לבורא ולקיים מצוותו.

מהמטלות המוטלות על כל יהודי, והחשובה שבהם, היא לימוד התורה. אפשר לקיים מצוות תלמוד תורה גם בק"ש, גם בלימוד משניות, גם בלימוד גמרא. והנה שמענו על בחור ישיבה צעיר לימים, מוישי שמו, שקם והחליט להשקיע את כל כולו בלימוד ולהשתדל לגמור את הש"ס, בבלי וירושלמי, בכל שנה! מסירות נפש כזו, הנובעת מאהבתו הגדולה ללימוד התורה ומן השקיעות בה, היא לימוד ממעשה הצפרדעים! צעיר זה שקיבל עליו, נוסף ללימודי הישיבה וסדריה, לימוד בהיקף כזה, מבטא בכך את בחירתו האישית להשקיע עוד ועוד בלימוד התורה הקדושה, לעשות נחת רוח לאביו שבשמים ולקדש שמו יתברך בעולם. זוהי מסירות הנפש של היחיד, הדורש מעצמו המרוב. וזהו המסר שיש ללמוד ממעשה הצפרדעים: הדרשה העצמית למסירות נפש למלא את ציווי הקב"ה. (שלמי שלמה)

הירא את דבר ה' מעבדי פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים (ט, כ)

יש להעיר, וכי צריך להיות ירא שמים בשביל כך, והלא כבר ראו כמה וכמה פעמים שהמכות שהזהיר משה התקיימו בהם, וכי אדם לא בהול על ממונו, לחשוש אולי הפעם יעלה בידו, הרי לפחות לחוש צריך!?

נראה לתרין, הנה בחידושי הגר"ז ביאר הכתוב "ויהי ברד בכל ארץ מצרים על האדם ועל בהמה..." למה פירטם הכתוב, הלא פשוט שברד שיורד פוגע בעל מה שימצא?! אלא כך היתה הנבואה שאם יהיו בבית לא ירד עליהם הברד ולא יזיקם. עיי"ש. לפי זה נמצא שמה שהבית הציל מהברד אין זה בגלל שגג הבית היה מסתור מהברד, אלא כיון שנאמר שבבית לא היה ברד לא היה כלל ברד על מקום זה! על בתים לא ירד ברד!

עתה נסביר הכל להפליא – הרי יש להבין איך יכלו המצרים לכנוס את כל צאנם ורכושם תחת ביתם, איך זה אפשרי?! ובוודאי באותם ימים אחרי אזהרת משה על הברד, איך יכלו לבנות בזמן כה קצר הרבה רפתות ובתים להגנה מפני הברד? אלא למבואר יכלו לעשות זאת בקלות, הרי מספיק אם יבנו מבנה שבהלכה יש לו שם "בית" על ידי דיני לבוד, גוד אחית ושאר הלכות. דבר כזה יתכן לעשות במהירות ובנקל. עכשיו מובן היטב שהמצרים לא האמינו כי בית כזה המפולש מכל צדדיו יוכל להגן עליהם מהברד... רק הירא את ה' האמין שהדבר יתכן. (הגאון רבי שמעון משה דיסקין זצ"ל, "אהל יהושע" – משאת המלך)

ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים (ו, יג)

ואל פרעה מלך מצרים – צום עליו לחלוק לו כבוד בדבריהם (רש"י). תמוה הדבר: וכי לפרעה הרשע, הגוזר גזרות קשות כל כך על עם ישראל, יש מקום לחלוק כבוד!?

אמנם אין זו הפעם הראשונה בפרשה זו של גאולת ישראל ממצרים, שבולט בה עניין שמירת כבוד הזולת. כבר בפרשה הקודמת ראינו שסירב משה לקבל עליו את שליחות השם כשנגלה עליו בסנה, מפני כבודו של אהרן אחיו. רש"י (ד, י) מסביר שבמשך שבעה ימים "היה הקב"ה מפתה את משה בסנה לילך בשליחותו", ומדוע היה צורך לפתותו זמן ארוך כל כך? – "שלא היה רוצה ליטול גדולה על אהרן אחיו, שהיה גדול הימנו".

ולכאורה, גאולת עם ישראל עומדת על כף המאזניים – וכי איזה מקום יש במצב כזה לכבודו של אהרן?! והנה, לא כך אומר השם. השם אינו משיב למשה שבשעת פיקוח נפש אין להתחשב בעניינים כאלה. אדרבה, הקב"ה משיב לו: "הלא אהרן אחיך הלוי... וגם הנה הוא יצא לקראתך וראך ושמח בלבבו" (שם, יד). אם כן, גם הקב"ה הסכים שאם תיגרם פגיעה בכבודו של אהרן, מוטב לגאולת ישראל שתתעכב. אלא שאהרן לא ייפגע, ועוד ישמח בליבו. ודבר פלא הוא שגאולת העם תתעכב בגלל פגיעה באדם אחד.

והנה, עניין חשיבות כבוד הזולת חוזר ונשנה גם בעניין יתרו חותן משה. לאחר שנענה משה לשליחותו, "וילך משה וישב אל יתרו חתנו" (שם, יח). רמז יש בכך, שעל אדם לחלוק כבוד לחותנו. לכאורה, וכי זה הזמן להתעכב ולהיפרד לשלום מן החותן? הלא עם ישראל נאנק בגלותו המרה, ויש למהר ולהושיע! אלא מלמדנו משה רבינו כי דבר זה דוחה את הגאולה; אי אפשר לקיים את ציווי השם ואת התורה, כאשר פוגעים חלילה בכבוד הזולת.

ומרן הנצי"ב מוולוז'ין צוק"ל מחדד את הדברים: "וישב אל יתרו חתנו" – ולא נאמר "אל יתרו חתנו", בשמו המלא והנכבד; ללמדך שגם אם החותן הוא אדם פשוט, חובה לחלוק לו כבוד, ואף אם גאולת ישראל מתעכבת בשל כך! (שלמי שלמה)

ונטה ידך על מימי מצרים על נהרתם על יאריהם... ועל כל מקוה מימיהם והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים (ז, ט)

במכת דם נאמר שהיא תהיה "בעצים ובאבנים", ויש להבין מה חידוש יש בזה, הלא כבר נאמר שיהיה דם 'בכל מקוה מימיהם'? אלא דבר גדול השמיענו כאן הפסוק! כי ידענו מספרי חכמי האומות על ארץ מצרים ומנהגיהם, שבעת שמי היאור עכורים מניחים אותם בכלי עץ או אבן, כי אם יעמדו בכלים אלה כמו שני ימים, יוצאים המים נקיים וטהורים מכל סיג. והודיענו הפסוק שאפילו בכלי עץ ואבן גם בהם נהפכו מי היאור לדם, ואי אפשר היה לטהרם, שיהיו ראויים לשתיה.

(הסנהדקתה, חובא מליון י"ג לשלשון שבת)

ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך... ובתנורך ובמשארותיך (ז, ז)

מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמם על קדושת השם לכבשן האש? נשאו ק"ו מהצפרדעים, ומה הצפרדעים שאין מצווים על קדושת השם, כתיב בהו "ובאו ועלו וגו' בתנורך", אנו שמצווים על קדושת השם, על אחת כמה וכמה (פסחים נג:). הקשה ה"שאגת אריה": לכאורה, היקל וחומר! שלמדו חנניה, מישאל ועזריה מן הצפרדעים –

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לֹא יָכוֹן לַעֲשׂוֹת כֵּן כִּי תוֹעֲבַת מִצְרַיִם נִזְבַּח לָהּ אֱלֹהֵינוּ הֵן נִזְבַּח אֶת תּוֹעֲבַת מִצְרַיִם לְעֵינֵיהֶם וְלֹא יִסְקְלוּנוּ (ח', כ"ב) הנה מבואר, כי המצרים בחרו להם את ה'טלה' כאלוה. וכאן, שומה עלינו לנסות להבין: מדוע בחרו המצרים דוקא את החיה הזו כאלוה? מדוע לא בחרו בכל חיה אחרת? בפרט נוכח העובדה, שה'טלה' אינו מהווה דוגמה לבעל חיים עוצמתי המעורר השראה או תחושת בטחון, אלא דוקא להיפך... לכאורה, מתאים היה שיבחרו להם לאלוה באריה או בשור הידועים בכוחם הרב, אולם מדוע דוקא ב'טלה'? על שאלה זו משיב המגיד מדובנא, כי המצרים ביקשו להציג את עצמם כ'פי נפש' ובעלי מידות מתוקנות, ולפיכך הם בחרו ב'טלה' כאלוה, כביכול בכדי לרומם את קרנו של החלש, ולהתחבר עם בעל חיים מסכן וחסר הגנה כמו ה'טלה'. כלומר, הם בחרו ב'טלה' דוקא בשל חולשתו! אלא שמעתה, לכאורה יש להתפלא: כיצד יתכן שאומה 'רחמנית' כל כך, אשר חרטה על דגלה את ערך הרחמים והדאגה לחלש, הגיעה לכדי שפלות כה נוראה של אכזריות תהומית, כפי שמוציאים אנו בתיאור השעבוד הנורא ששעבדו את בני ישראל, שעבוד שכלל חטיפת ילדים מחיק הוריהם והשלכתם היאורה או קביעתם בין אבני הבנין? את התשובה נבין על פי המעשה הבא: ביום מן הימים, ישבו ה'סבא' מסלבודקה, הגאון רבי אברהם קלמנוביץ ראש ישיבת 'מיר' בארצות הברית, והגאון רבי אייזיק שר מסלבודקה, כשסביבם כמה וכמה בחורים, ושוחחו ביניהם אודות השאלה האם על היהודים ללמוד דבר מה מהגויים. בין הבחורים שנוכחו במקום, היה אחד אשר מקום מגוריו היה בברלין, והוא התערב בשיחה והביע דעתו, כי בודאי יש ללמוד מהגויים את הדברים הטובים שניתן למצוא בהם, כמו למשל דרכי הנימוס המקובלות בחברה של ברלין. כתגובה לדברים, פתח ה'סבא' בדברים אודות מעלת קדושת ישראל, תוך שהוא מבהיר נחרצות כי ליהודים אין ללמוד מאומה מהנכרים. הדברים הנחרצים השפיעו על מרבית הנוכחים, אולם לא על אותו בחור ברלינאי, אשר בצאתו מהחדר אמר לחבריו כי אמנם מכיר הוא במעלת קדושת ישראל, אולם עדיין עומד הוא בשל כי ניתן ללמוד רבות מנימוסיהם של בני ברלין. שנים חלפו מאז אותה שיחה. אחד הבחורים, אשר שמע את דבריו של הבחור הברלינאי, הגיע בינתיים לארצות הברית וצמח להיות אחד מראשי הישיבות החשובים ביבשת. באחד הבקרים, בטרם נכנס אותו ראש ישיבה למסור את שיעורו בפני תלמידיו, ניגש אליו יהודי בלתי מוכר, ואמר בשקט כי דבר לו אליו, והוא מאד יעריך אם הרב יפנה בעבורו מספר רגעים. ניכר היה שהשיחה חשובה מאד לאותו יהודי, ולפיכך נענה ראש הישיבה מיד. הוא נכנס עמו לחדרו שבישיבה, וכאן ציפתה לו הפתעה: הזר שאלו האם הוא זוכרו מתקופת לימודם המשותף בישיבת סלבודקה, ומשנענע ראש הישיבה בראשו לשלילה, הציג את עצמו כאותו בחור ברלינאי שערער על דבריו של ה'סבא' ביחס למעלת קדושת ישראל ולנימוסיהם של בני ברלין. לאחר מכן, פשט האורח את מעילו, וראש הישיבה הבחין כי הינו קטוע יד. "את זאת עשו לי אנשי ברלין המנומסים, אשר התעללו בי קשות, בעוד חבריהם עומדים וצוחקים לנוכח זעקות הכאב שלי! אני כבר הפנמתי את המסר... הבנתי מה ערכם של נימוסי ברלין. בדיוק כפי שאמר ה'סבא': 'ראשית גויים עמלק, ואחריתם עדי אובד'. הגויים לעיתים עשויים להיראות מנומסים, ראש לעמים, אולם אחריתם עדי אובד, כאשר בודקים את הדברים היטב, מתברר שאין בהם מאומה מלבד אבדון!". לשמע הדברים, נענה ראש הישיבה והוסיף על דבריו של האיש באמרו: "שנים רבות לפני השואה הנוראה, ביקר הגאון רבי משה מרדכי אפשטיין בברלין, וראה גרמני המלטף ומנשק את כלבו. בראותו זאת אמר לתלמידיו: נאמר בפסוק 'זובחי אדם עגלים ישקון'. משמעות הדברים הינה, כי אלו שמנשקים את העגלים והכלבים אינם עושים זאת מתוך רחמים או אהבה כלפי בעלי החיים, וההוכחה לכך הינה, שכן אותם אנשים עתידיים ברבות הימים להיות 'זובחי אדם'! הדברים לא היו מובנים בשעתם, אולם במרוצת השנים התבררה משמעותם המצמררת. אותם גרמנים אשר נראו רחמנים כלפי בעלי החיים, זבחו מליני יהודים באכזריות שאין לה אח ורע!". הרי לנו, כי לעיתים – נראים הגויים כרחמנים או בעלי מידות מתוקנות, אולם כאשר נוגעים הדברים ליהודים – יוצא מתוכם נפשם של הגויים כל הרוע הטמון, ואז ניתן להווכח כי המידות המתוקנות אינן מהוות את טבען ואינן מושרשות בהם, שאילו כן הם היו נוהגים על פיהן תמיד ביחס לכל אדם באשר הוא. ומכאן, תשובה לשאלתנו, על פי דרכו של המגיד מדובנא שהיה מבאר כך: הן אמנם ביקשו המצרים להציג את עצמם כרחמנים ו'פי נפש', אולם לאמיתו של דבר – לא היה בהם מיניה ואף לא מקצתיה... משום שמידות נאצלות שאינן נגזרות מכח הקדושה – הינן חסרות משמעות, חסרות קיום, וברגע האמת תפרוצנה כל המידות המגוננות המסתתרות מאחריהן!

המגיד מדובנא, רבי אברהם קלמנוביץ ראש ישיבת 'מיר' בארצות הברית, והגאון רבי אייזיק שר מסלבודקה, כשסביבם כמה וכמה בחורים, ושוחחו ביניהם אודות השאלה האם על היהודים ללמוד דבר מה מהגויים.

פינת ההלכה

הפח נשבר ואנחנו נמלטנו

שאלה: מעשה ביהודי בשם בנימין שנסע יום אחד בצדי הכביש באופנים החשמליים שלו. לפתע הגיח רכב שנסע בפראות ובמהירות, והתנגש בבנימין בחזקה. מעצמת ההתנגשות עף בנימין באויר למרחק של כמה מטרים, ונחת על גג רכב שעמד בצדי הכביש. לאחר כמה שניות של התאוששות, קלט בנימין את גודל הנס שארע לו; גג הרכב שעליו נפל, נמערך, אך בעקבות נפילתו על הגג, הוא עצמו ניצל! אילו היה נופל ח"ו על הקרקע הקשה, הייה עלול להפצע באופן חמור מאוד, ואולי אף גרוע מכך... מיד לאחר התאונה נמלט הנהג הפוגע במהירות מזירת הארוע. לאחר כמה דקות הופיע בעל הרכב שנמערך, אהרן. כאשר ראה את המתרחש ואת הנזק שנגרם לרכבו, פנה לבנימין ואמר: "לצערי הנהג הפוגע ברח ואין דרך להשיג אותו, ולא נותר לי אלא לתבוע ממך את תשלום הנזק! אני מבין שאין לך שום אשמה בתאונה שהתרחשה, אך בכל זאת עליך לשלם לי על הנזק שנגרם לרכבי בעקבות נפילתך, ובפרט לנוכח העובדה שחייך ניצלו הודות לנפילתך על פח הרכב...". בנימין לא ידע לענות על טענתו של אהרן והציע: "הבה ניגש לבית הדין המקומי, וככל אשר יורו לנו הדינים נעשה". **תשובה:** (א) נראה שא"א לחייב את בנימין לשלם את הנזק מדין "מזיק", שהרי הוא הזיק מתוך "אונס גמור", כלומר באופן שלא היתה לו שום אפשרות להימנע מלשלם לכל הפחות חלק מהנזק, הפוסקים היא, שאין מחייבים את המזיק באופן שכזה (יעיין בחו"מ ס' שע"ח). אמנם, יש לדרון ולחייב את בנימין לשלם לכל הפחות חלק מהנזק, מדין "נהנה". שהרי בכך שנפל על גג הרכב של אהרן ולא על גבי הקרקע, הוא נהנה מאוד מכך שניצל מסכנה ומפגיעה, והדין הוא שמקבל הנאה מחמת הפסדו של השני, חייב לשלם על הנאתו גם באופן שההנאה היתה באונס. המקור לכך הוא במשנה במסכת ב"ק (ג"ה:): "נפלה לגינה ונהנית – משלמת מה שנהנת", כלומר: בהמה שנפלה, מחמת אונס, מגג בעליה לגינת השכן, ונחתה על גבי פירות שהיו בגינה, והפירות הוזקו, ובכך ניצלה מפגיעה, כי הפירות הגינו עליה שלדא תקבל מכה חזקה מהקרקע ותפצע – בעליה חייב לשלם לבעל הפירות מדין "נהנה", עבור ההנאה שהיתה לו בכך שבהמתו נפלה על הפירות, וניצלה מחבטה וחבלה קשה אילו היתה נופלת על הקרקע. (ב) אולם, כאשר הצענו את הדברים לפני מורנו ורבנו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, אמר הרב: נראה שאין לדרון בעניינינו מדין בהמה שנפלה על גבי הערוגה, כי שם הבהמה נפלה מעצמה ואף אדם לא השליכה לגינה, אבל במקרה שאלתינו, הנהג הפראי שפגע בבנימין כביכול נטל אותו בידי וזרקו בעצמה על גבי גג הרכב, ובנימין היה כ'חומר ביד היוצר', ואי אפשר לתבוע ממנו מאומה, אלא הנזק כולו מיוחס אך ורק לנהג, וממנו יש לגבות את דמי ההפסד. עם זאת, ראוי לבנימין להכיר טובה לבעל הרכב ולרכוש עבורו מתנה נאה (כגון קבוק יין משובח), כי על כל פנים על ידי ממונו התגלגלה לבנימין הצלה... לסכום: בנימין פטור מלשלם לאהרן את דמי הזק לרכבו, אך ראוי שיעניק לו מתנה נאה. (אחת שאלתי)

חידה שבועית

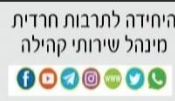
אני לא אכיר את אלוהים אלא באכא אלוי. מה אני?

תשובה לחידה פ"ש: הסכם מכירת הבכורה מעשו ליעקב (רש"י ד, כב). תשובה לחידה: יין. **שם הזוכה: לחי דויד לבקוביץ נ"י**

מזל טוב

מרכז העיר: משפחות גרינשטיין – שוחט להולדת הבן הנכד משפחת ליניק להכנס הבן לעול תורה ומצוות
גני הדר-עמישב: משפחת הרה"ג שלמה גוטפריד שליט"א לאירוסיה הבן משפחות לויכטר – הרב פלדמן לאירוסיה הבן הנכד

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com

היחידה לתרבות חרדית מינהל שירותי קהילה